HAMROH KASALLIKLARI BOR BO'LGAN BEMORLARDA PARODONT TO'QIMASIDAGI O'ZGARISHLAR TAHLILI

ANALYSIS OF CHANGES IN PERIODONTAL TISSUES IN PATIENTS WITH COMORBIDITIES

Mualliflar: Sabirov Elyor Ergashevich [1], Boymurodov Shuhrat Abdujalilovich[2], Narmurotov Baxtiyor Qarshiyevich[3]
Affiliyatsiya: Toshkent davlat tibbiyot universiteti, assistent (PhD) [1], Toshkent davlat tibbiyot universiteti, t.f.d., professor[2], Toshkent davlat tibbiyot universiteti, dotsent (PhD)[3]
DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.23292058

ANNOTATSIYA

Hamroh kasalliklarga chalingan bemorlarda parodont to'qimasining holati bir qator ko'rsatkichlar bo'yicha bunday patologiyasi bo'lmagan bemorlarnikidan statistik jihatdan sezilarli darajada farq qiladi. Laboratoriya ko'rsatkichlari (fibrinogen, zardobdagi xolesterin va glyukoza) hamda parodont kasalliklari og'irligi (parodontal cho'ntaklardagi sekstantlar soni) yurakning ishemik kasalligi bilan og'rigan bemorlarda parodont kasalliklarining oldini olish va davolashning samarali dasturlarini joriy etishni taqozo etadi.

Kalit so'zlar: Parodont kasalliklari, xolesterin, hamroh kasalliklar

ABSTRACT

The state of periodontal tissues in patients with comorbidities is statistically significantly different from that in patients without this pathology across a number of indicators. Laboratory parameters (fibrinogen, cholesterol, and serum glucose) and the severity of periodontitis (the number of sextants with periodontal pockets) necessitate the implementation of effective prevention and treatment programs for periodontal disease in patients with coronary heart disease.

Keywords: Periodontal diseases, cholesterol, concomitant diseases

Ma'lumki, parodont kasalliklari muammosi umumtibbiy va ijtimoiy ahamiyat kasb etadi. JSST ma'lumotlariga ko'ra, dunyo katta yoshli aholisining 80 foizi parodont kasalliklariga moyil bo'lib, bu tishlarning yo'qolishiga, og'iz bo'shlig'ida surunkali infeksiya o'choqlarining paydo bo'lishiga, organizm reaktivligining pasayishiga, allergik holatlar rivojlanishiga va boshqa kasalliklarga olib keladi [Barer, 2015: 149]. Zamonaviy stomatologiya ko'plab hal etilmagan ilmiy va amaliy masalalarni o'z ichiga oladi: tibbiyotning ulkan yutuqlariga qaramay, parodont kasalliklari dolzarbligicha qolmoqda. Ularning tibbiy va ijtimoiy ko'rsatkichlari juda yuqori bo'lib, diagnostika, davolash va profilaktikani takomillashtirishga talab katta. So'nggi paytlarda turli ichki a'zolar kasalliklari bilan og'rigan bemorlarda parodont va og'iz bo'shlig'i kasalliklarini davolashda muqarrar qiyinchiliklar yuzaga kelmoqda. Hamroh kasalliklari bilan

kasallanish va o‘lim holatlarining o‘sishi dunyoning barcha mamlakatlarida tibbiy-demografik vaziyatdagi salbiy hodisalarni aks ettiradi. Hamroh kasalliklarining oldini olish, tashxis qo‘yish va davolash samaradorligini oshirish bo‘yicha tizimli ishlar olib borilayotganiga qaramasdan, qon aylanish tizimi kasalliklaridan o‘lim holatlari ko‘paymoqda [Valentaviciene, 2015: 96–100].

So‘nggi yillarda qon aylanish tizimi kasalliklaridan o‘lim darajasi oshdi. Bu asosan yurak ishemik kasalligi bilan bog‘liq bo‘lib, undan o‘lim darajasi 65,2% ni tashkil etadi. Qon aylanish tizimi kasalliklari, shuningdek, aholining birlamchi nogironligi tarkibida birinchi o‘rinni egallaydi (2019-yilda — 42%). Qon aylanish tizimi kasalliklari muammosining ijtimoiy ahamiyati nafaqat mehnatga layoqatni yo‘qotish va o‘lim darajasining yuqoriligi, balki patologiyaning keng tarqalganligi bilan ham belgilanadi: kattalar orasida 1,1 million kishi (17%) arterial gipertenziyadan, 675 ming kishi (13–15%) yurak ishemik kasalligidan aziyat chekadi [Thompson, 2015: 635–641]. Og‘iz bo‘shlig‘i va parodont to‘qimalaridagi yallig‘lanish jarayonlari ko‘pincha surunkali kechib, ko‘p yillar davomida xronioseptik infeksiya o‘chog‘i bo‘lib xizmat qiladi. Bir qator istiqbolli va retrospektiv tadqiqotlar parodont kasalliklariga chalingan odamlarda yurak-qon tomir patologiyasi xavfi yuqori ekanligini tasdiqladi. Mattila (1999) parodont holatining asosiy ko‘rsatkichlari, xolesterin, triglitseridlar darajasi va yurak-qon tomir kasalliklarining tarqalishi o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniqlagan. 2001-yilda Koltveyt va Eriksen tomonidan o‘tkazilgan keng ko‘lamli epidemiologik tadqiqot parodont kasalligining tarqalishi o‘rtasida statistik ahamiyatga ega bog‘liqlik borligini ko‘rsatdi [Цыбин, 2014: 5–10]. Xuddi shu yilda Y.B. Foller va L.G. Breul parodont kasalliklari bilan og‘rigan bemorlarda yurak-qon tomir kasalliklari xavfi 2 baravar ortishini isbotladilar. J. Kats (2002) erkaklardagi giperxolesterinemiya va parodont kasalligi o‘rtasidagi bog‘liqlik haqida ma’lumot bergan. Muallif parodontit bilan og‘rigan bemorlarda umumiy xolesterin va uning past zichlikdagi fraksiyalari darajasida sezilarli farqlar borligini aniqlagan hamda yuqori xolesterin miqdori bir-biriga mos kelishini ta’kidlagan [Kolltveit, Eriksen, 2015: 2–7; Mattila, 2015: 588–592].

Tadqiqotning maqsadi. Hamroh kasalliklari bor bemorlarda kuzatiladigan parodont kasalliklarini tahlil qilish.

Materiallar va tadqiqot usullari. Ushbu tadqiqot Toshkent davlat tibbiyot universitetining RPHO va kardiologiya bo‘limida 2024-2025-yillarda 150 nafar bemor ishtirokida o‘tkazildi. Tadqiqot obyekti sifatida 40–60 yoshdagi parodont kasalliklari bor bemorlar (asosiy guruh) va surunkali yurak ishemik kasalligi bor bemorlar (nazorat guruhi) olindi. Barcha guruhlardagi erkaklar va ayollar soni mos ravishda 65,5% va 34,5% ni tashkil etdi. Og‘iz bo‘shlig‘i gigiyenasi Grin-Vermillion (Green-Vermillion, 1964) indeksi yordamida aniqlandi; milk holati GI (GI, Loe, Silness, 1963) indeksi orqali qayd etildi; parodont to‘qimasining holati CPITN (Ainamo et al., 1982) indeksi yordamida baholandi, shuningdek, milk retsessiyasi va tishlarning qimirlash darajasi ham hisobga olindi. TDTU kardiologiya bo‘limida YUIK, infarktdan keyingi va aterosklerotik kardioskleroz, stenokardiya tashxisi qo‘yilgan bemorlar kuzatuv ostida bo‘ldi. Kasallik tashxisini tasdiqlash uchun bemorlarning klinik, instrumental (EKG, ExoKG) va laboratoriya tekshiruvlari ma’lumotlari hisobga olindi. YUIK bilan og‘rigan bemorlarda koronar arteriyalar kasalligining xavf omillari o‘rganildi. Ular orasida yondosh kasalliklarning mavjudligi, gipertoniya va uning davomiyligi, gormonal buzilishlar, giyohvand moddalarni iste’mol qilish, og‘ir irsiyat, stress, zararli odatlar, ayniqsa, chekish, ayollarda esa menopauza davri qayd etildi. Tadqiqotning klinik va

laboratoriya natijalarini statistik qayta ishlash Pentium IV kompyuterida litsenziyalangan Excel dasturiy ta'minoti yordamida amalga oshirildi.

Tadqiqot natijalari. Hamroh kasalliklar bilan og'rigan bemorlar va deyarli sog'lom kishilarning parodont holatini o'rganish davomida qoniqarsiz va yomon gigiyena darajasi aniqlandi. Nazorat guruhida soddalashtirilgan gigiyena indeksining o'rtacha ko'rsatkichlari 3,36 ± 0,06 ni, YUIK bilan og'rigan bemorlar guruhida esa 3,53 ± 0,07 ni tashkil etdi. Gigiyena indeksining eng yuqori ko'rsatkichlari YUIKdan tashqari 2-tur qandli diabet bilan og'rigan bemorlar guruhida (3,89 ± 0,16) qayd etildi. YUIK bilan og'rigan 150 nafar bemordan atigi 45 nafarining (30,8%) gigiyena darajasi yaxshi edi. Bizning fikrimizcha, bu holat motivatsiyaning pastligi va bemorlarning o'z sog'lig'iga befarq munosabati bilan bog'liq. Gigiyena ko'rsatkichlari bo'yicha guruhlar o'rtasidagi farqlar statistik ahamiyatga ega emas, faqat nazorat guruhi va bemorlar o'rtasidagi tosh hosil bo'lish darajasi bundan mustasno. YUIK va qandli diabet bilan og'rigan bemorlarning barcha guruhlarida milkning yallig'lanish reaksiyasi kuzatildi va bu o'rtacha og'irlikdagi gingivit deb baholandi. YUIK va qandli diabet bilan og'rigan bemorlar guruhida yallig'lanish statistik jihatdan sezilarli darajada yuqori bo'lib, GI indeksiga ko'ra 1,57 ± 0,58 ($p<0,05$) ni tashkil etdi. Gingival yallig'lanish indeksi ma'lumotlari gigiyena ko'rsatkichlari bilan bog'liqdir. Parodont holati to'g'risidagi ma'lumotlar tahlili YIK bilan og'rigan bemorlarda ham, nazorat guruhida ham parodont kasalliklarining yuqori darajada tarqalganini va jadalligini ko'rsatdi. YIKning turli nozologik shakllariga ega bemorlarning parodont holati statistik jihatdan sezilarli farq qilmadi. Miokard infarktidan keyingi kardiosklerozga chalingan bemorlar guruhida (35 kishi) parodont kasalliklari jadalligining ortish tendensiyasi kuzatildi, bu esa parodontal cho'ntaklari mavjud bo'lgan tishlarning o'rtacha soni va retsessiya darajasidagi farqlarda namoyon bo'ldi.

Xulosa. Hamroh kasalliklar bilan og'rigan bemorlarning parodont holati bir qator ko'rsatkichlar bo'yicha ushbu patologiyasi bo'lmagan bemorlarnikidan statistik jihatdan ancha farq qiladi. Bundan tashqari, YIK bilan og'rigan, qon aylanish tizimi holati qoniqarsiz va parodont kasalligi yaqqol namoyon bo'lgan bemorlarning qon zardobida yallig'lanish va dislipidemiya biomarkerlari miqdori oshgani qayd etildi. Shuningdek, hamroh kasalligi fonida rivojlangan stomatologik kasalliklarni ambulator sharoitda davolash tor doiradagi mutaxassislar (kardiolog, endokrinolog) bilan maslahatlashishni talab etadi. Stomatologlar va kardiologlar, endokrinolog aholi salomatligi va hayot sifatini yaxshilash uchun hamkorlikda ishlashlari lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. G.M. Barer. Terapevtik stomatologiya. Parodont kasalliklari. – M.: GEOTAR-Media, 2015. – B. 149.
2. The relationship between blood serum lipids and periodontal condition. Stomatologija. / G. Valentaviciene [et al.] // Baltic Maxillofacial J. – 2015. – № 8. – P. 96–100.
3. Hemostatic factors and the risk of myocardial infarction or sudden death in patients with angina pectoris. European Concerted Action on Thrombosis and Disabilities Angina Pectoris Study Group /S.G. Thompson [et al.] // N. Engl. J. Med. – 2015. – Vol. 332. – P. 635–641.

4. Цыбин А.К. Анализ показателей смертности от болезней системы кровообращения / А. К. Цыбин // Здравоохранение. – 2014. – № 3. – С. 5–10.
5. Kolltveit K.M., Eriksen H.M. Is the observed association between periodontitis and atherosclerosis causal / K.M. Kolltveit // Eur. J. Oral. Sci. – 2015. – Vol. 109. – P. 2–7.
6. Dental infection and the risk of new coronary events: prospective study of patients with documented coronary artery disease / K.J. Mattila [et al.] // Clin. Infect. Dis. – 2015. – Vol. 20. – P. 588–592.